Pesti esték

Az első magyarországi Babel-bemutató
Bartók-koncert a Zeneakadémián

Bizonyára nem több egyszerű véletlennél, hogy az izgalmasnál-izgalmasabb feladatoknak nekivágó *Thália Színház* évadnyitó produkciója, az ogyesszai Iszaak *Babel Alkony* című drámájának előadása egybeesett a szovjet ukrán kulturális napokkal. De ami tény, az tény: a Thália vállalkozása *az ünnepi hét egyik legjelentősebb kulturális eseményévé vált.* Megfoghatatlan, hogy *miért nem a szegedi színház tűzte műsorára ezt a darabot.* Nemcsak a szovjet ukrán hét miatt, sőt nem is csak azért, mert Szeged és Ogyessza testvérvárosok,, s egészen természetes lenne, hogy egy ogyesszai író Ogyesszában játszódó drámájához a mi színházunk nyúljon elsősorban. De nem erről van szó. Nem az elmulasztott *kötelességet* kifogásoljuk most, hanem az elmulasztott *dicsőséget* sajnáljuk. A szegedi színháznak ugyanis ezt kellett volna vállalnia. Az első magyarországi Babel-bemutató dicsőségét.

Fájlaljuk, hogy a mi színházunk azt hiszi, nincs szüksége ilyen dicsőségre. S nemcsak a dicsőségre, hanem, úgy látszik, arra az érdekes, izgalmas *színfoltra* se, amit ez a mű a színház lapos, szürke, ötlettelen műsortervében jelenthetett volna.

Erőteljes, nagyszerű dráma

Babel drámája ugyanis jelentős, izgalmas alkotás. Cselekménye 1913-ban, az első világháború előtti utolsó békeévben játszódik, s azt mondja el, hogyan szenved vereséget Mendel Krik, ez a fékezhetetlen, erőszakos ember, egy ogyesszai fuvarozási vállalat tulajdonosa — saját fiaitól.

Az az életanyag, ami ebből a drámából árad, az ogyesszai zsidók világának ez a rajza, *hatalmas és erőteljes.* A cselekmény minden fordulatán, minden elhangzott mondaton érzik az, ami Babel egész munkásságának alapja, hogy tudniillik ez a nagy író — mint ő maga mondotta — semmit sem tudott „kitalálni", *arról, amiről írt, mindent tudnia kellett.*

S milyen modern, izgalmas a dráma formája is! Nem követi a drámaépítés hagyományait, szerkezetének nem a nagy felvonások, hanem *az apró képek, jelenetek* az alapelemei. Ám az egész mégsem életkép, hanem sokkal inkább *ballada.* Szaggatott, izgalmas, drámai hatású — ha tetszik: filmszerű — színpadi ballada.

Az előadás

A Thália Színház a műhöz méltó előadásban vitte színre a darabot. Előadás előtt — szokatlanul, de indokoltan — *Keres* Emil, a színház igazgatója beszélt a szerzőről, s Pausztovszkij szép mondataival mutatta be a közönségnek Babelt, az embert és az írót. S aztán, amikor felment a függöny, néhány megrázó erejű *Chagall*-portrélenyomatot látott a közönség, amelyeket a világhírű orosz festő öreg, szakállas — kaftános zsidókról festett. Kitűnő ötlet volt ezeknek a nagy hatású portréknak a bemutatásával bevezetni az előadást: rögtön az első pillanatban *atmoszférát, hangulatot, légkört teremtettek.*

Amilyen jó volt a kezdet, olyan jó — ha nem jobb — volt a folytatás, maga az előadás, a kitűnő *Kazimir* Károly rendezése. Karaktereket, hús-vér alakokat, jellemeket és kiélezett drámai helyzeteket láttunk a színpadon, minden olcsó naturalizmus nélkül. Mendel Kriknek, a vereséget szendvedett apának az alakját *Kovács* Károly mutatta be. Robosztus, nagy erejű alakítás volt ez. Összeomlása, megsemmisülése is hatalmas és megrendítő volt. Két fiát, a piperkőc Benyát és a szabadságos huszárt. Levkét, *Somogyvári* Rudolf és *Mécs* Károly alakításában láttuk. A jellem lényegét kifejezve, színes, eleven játékot nyújtottak. Nagyszerű volt *Dayka* Margit Potapovna szerepében. Szemléletes és nagy erejű; rendkívül szép, kulturált, világos, tiszta beszéde külön is dicsérendő. *Peti* Sándor Arje-Lejb-je is az előadás kiemelkedő alakításaihoz tartozott.

De dicsérendően jók voltak a többiek is. Főképp *Horváth* Teri, az alázatos, meggyötört feleség, *György* László, a szelíd kocsis, *Madaras* József, a gyulladtszemű zsidó fiú, *Soós* Edit, a mindig síró menyasszony és *Petényi* Ilona, a laza erkölcsű, nagyravágyó, szép Maruszja.

Bartók halálának 20. évfordulójára

Amilyen nagyszerű élmény volt a Thália Színház előadása, ugyanolyan izgalmas és nagyszerű művészi élményt nyújtott a Zeneakadémia közönségének a Bartók-koncert. A *Budapesti Zenei Hetek* egyik legjelentősebb eseményévé vált ez a Bartók halála 20. évfordulójának előestjén rendezett hangverseny. A nagy zeneszerző munkásságának olyan szépségeit mutatta meg, amelyek még a legbeavatottabbak, a Bartók muzsikáját legjobban ismerők és értők számára is *sok újat* mondott.

Akárcsak a Thália Színház előadását, az ünnepi koncertet is előadás vezette be. Bartók munkásságáról *dr. Ujfalussy* József beszélt, röviden és tartalmasan, elsősorban a torzítók, a hamisítók ellen hadakozva, akik hol „naiv folkloristaként", hol „túlzó modernistaként" bírálják és utasítják el Bartók világraszóló művészetét.

A hangversenyt egy korai és viszonylag ritkán játszott Bartók-mű, a *Négy zenekari darab* vezette be. Emelkedettségével, gondolatgazdagságával és formai tökéletességével nagyszerű nyitánya volt az egész hangversenynek, a *III. Zongoraversenynek* és a *Zenének. Ferencsik* János bravúros zenekarvezetése már ennek az első darabnak a tolmácsolásával bebizonyította, hogy kitűnő karmesterünk ismét „jó formában" van. Értelmezésének világossága, a legkisebb részletek karakterisztikus megmintázása és elkülönítése, a kontrasztok kiemelése, egyszóval a mű szépségeinek visszaadása már a koncert kezdetén sejtette, hogy a közönségnek nagyszerű zenei élményben lesz része. A III. Zongoraverseny előadásával aztán *ki is teljesedett,* a Zene tolmácsolásával pedig *csúcsára* jutott ez az élmény.

A produkciókat tapsorkán fogadta. Ferencsiket percekig ünnepelte a közönség. Végül is a Zene utolsó tételét *meg kellett ismételni.*

Egy zongoraművész dicsérete

A rendkívüli sikerben nagy része volt *Gabos* Gábornak, *a* III. Zongoraverseny kitűnő szólistájának. Rendkívüli gondosság, precizitás, technikai biztonság és erő, valamint elmélyült, tartalmas muzikalitás jellemezte játékát, az első perctől az utolsóig. Már a versenymű első hangjainak megszólaltatásával sikerült felébresztenie a közönségben a mű hangulatvilágának sajátos varázsát. Később pedig — egészen az utolsó, hatalmas akkordokig — fokoznia. Élménytnyújtó, nagyszerű előadás volt ez, bizonyára nem jelentéktelen állomása a kitűnő művész pályájának.

A Magyar Állami Hangversenyzenekar önmagát felülmúlva játszott ezen az estén.

ÖKRÖS LÁSZLÓ

Újra Powell a TMV elnöke

Több mint egy hetet töltöttek hazánkban azok a külföldi tudósok, akik az elmúlt héten előbb a Tudományos Munkások Világszövetségének szimpóziumán, majd a szövetség közgyűlésén vettek részt. A IX. közgyűlésüknek a befejezéséről záróközleményt adtak ki.

A záróközleményből kitűnik, hogy a bizottságok egy része a világszövetség pénzügyi, igazgatási és szervezeti kérdéseivel, gazdasági problémákkal, illetve a szövetség kiadványaival foglalkozott. Külön-külön bizottság tárgyalt a háborús veszélyről és a leszerelés kérdéseiről, a vietnami nép és a vietnami tudósok megsegítésének lehetőségeiről.

A közgyűlésen újjáválasztották a világszövetség vezetőségét. Elnök ismét C. F. Powell Nobel-díjas fizikus lett.

Majd ha...

Néhány napja egy érdekes beszélgetésnek voltam tanúja. Az egyik vállalat vezetőjének szobájában ültünk, amikor bejött az egyik üzemvezető. Ésszerű, sok pénz megtakarítását elősegítő javaslattal állt elő. A vállalatvezető csak hallgatta, bólogatott, aztán mindössze ennyit mondott: „Átszervezés kérdése az egész, de ne bolygassuk. Majd ha a főnökség javasolja."

Először nem is tűnt fel a dolog. Sajnos, gyakran halljuk: majd ha a tanács..., majd ha a minisztérium..., majd ha a tröszt. S ezek a „majdhák" fertőzésként terjednek. A művezető az igazgató, az igazgató a felügyeleti szerv, a felügyeleti szerv a minisztérium javaslatára vár. Lehet, hogy már régen megfogalmazódott egy gondolat a gyári munkás agyában, mikorra a törvényszerű, jobb, a „felsőbb szerv" eszébe jut. Nem tudom miért van ez a „majdha"-elmélet. Mindenesetre egy elfogadható magyarázatot találtam eddig. Így kényelmesebb, biztonságosabb. Meggyőződésem azonban, hogy csak látszatra biztonságosabb.

Miért ne lehetne az „alsóbb fórumnak" is építő, ésszerű javaslata? Hiszen ők élnek a munkához legközelebb, ők látják legtisztábban, jelentések szépítése nélkül a problémákat. Kevés olyan „magasabb fórum" van, amely visszautasítaná az ésszerű kezdeményezéseket. S ha van is — ami jobb mint a régi, egyszerűbb, s persze hasznosabb is, azt akkor is érvényesíteni kell, ha a közvetlen felettes nem ért vele egyet. Természetesen csak abban az esetben érdemes, ha meg vagyunk róla győződve, hogy helyes, amiért harcolunk.

Nem megoldás a kényelem keresése, hiszen a kényelem, amit a probléma elhallgatásával, vagy a leintés utáni elcsendesedéssel esetleg megszerzünk magunknak, felénk csap vissza. Nekünk kell továbbra is régi módon dolgozni — visszatérve az első példára — a régi szervezeti felépítéssel. Igaz, hogy nem kockáztattunk, de ez csak az egyik oldala a dolognak. A passzivitás maga után vonja a megalkuvást. Ez viszont nagyon drága ára a kényelemnek. Nem is beszélve arról, hogy azokat sem becsüljük, akik rangban felettünk állnak, hiszen nem fordulunk hozzájuk bizalommal, „alulról jövő" kezdeményezésekkel.

Még nem mondhatjuk, hogy általános jelenség a „majdha"-elmélet. Láttunk viszont nem egy példát. Ezen gyökeresen és sürgősen változtatni kell. De hogyan? — tehetik fel a kérdést. Mindenesetre két alapvető feltételt kell megteremteni. Az egyik a „felső szervek" feladata: meg kell szüntetniök az elmélet után a gyakorlatban is a javaslatoktól való esetleges elzárkózást. A másik feltétel megteremtése természetszerűleg az „alsó szervek" feladata: ne előlegezett bizalmatlansággal, hanem előlegezett bizalommal javasoljanak.

Ha mind a két feltétel megvalósul, sokkal intenzívebb és hasznosabb lesz az irányítók és a termelésben résztvevők kapcsolata. A munkában nemcsak az lesz a feladat, hogy a régi gyakorlatot követve álljunk helyt, hanem az új, reális gondolatokat figyelembe véve előbbre lépjünk. Igaz, kevésbé kényelmes, több odaadást igényel, de a saját érdekünkben tesszük.

K. A.

Öt esztendő mérlege a szénbányászatban

A második ötéves népgazdasági terv azt a célt tűzte a szénbányászat elé, hogy az 1960. évi 26,5 millió tonnáról 1965-ben 31 millió tonnára növelje a széntermelést. A feladat neheznek bizonyult, mert a termelés fölfutásának az évi tervekben meghatározott egyenletesen növekvő ütemétől, a fogyasztói igények változásainak megfelelően csaknem mindig el kellett térni. Így például 1961-ben és 1962-ben korlátozták a termelést, 1962 végétől pedig a rendkívüli hideg telek hatására 1963-ban és 1964-ben többletfeladatokat teljesítettek a bányászok.

Az idei évre 31,7 millió tonnás tervet kapott a bányászat, az elmúlt enyhe télen azonban úgy megnövekedett a szénkészlet, hogy szükségtelennek látszik a 31 millió tonnán felül még az egész 700 000 tonna kitermelése. Valószínű, hogy az iparág most is rugalmasan alkalmazkodik az igényekhez és ennek megfelelően 31,4 millió tonna szenet ad a népgazdaságnak. Az ötéves terv eredeti célkitűzését, a 31 millió tonnás termelési szintet így is túlhaladja.

Az ötéves terv előírta azt is, hogy a termelt szén 12 százaléka feketeszén legyen. A feketeszén termelésére vonatkozó követelménynek messzemenően eleget tesz a bányászat, mert előreláthatólag az összes termelésnek 14 százalékánál is több lesz ez a szénfajta. A lignittermelés azonban nem éri el a 32—34 százalékos fölfutást, mert az erőművek nem igényelték ezt a tüzelőanyagot az eredetileg tervbevett mértékben. Az előirányzottnál nagyobb arányban nő ellenben a lakosság szükségletére termelt barnaszén. A brikettgyártás a jelek szerint több mint 14 százalékkal fogja meghaladni az ötéves tervnek az utolsó esztendőre előírt termelési ütemét.

A második ötéves terv időszakában a szénbányászat tehát általában kielégítette a fogyasztók igényeit és a népgazdaság zavartalan szénellátását mindig a szükségletekhez igazodva a terv előírásainak megfelelően biztosította. (MTI)

Nemzetközi hidrológus konferencia

A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében kedden megkezdte ötnapos tudományos tanácskozását a Nemzetközi Hidrológiai Szövetség szimpóziuma, amely 35 ország mintegy 300 vízgazdálkodási tudósának, kutatójának fontos találkozója. Ez a szimpózium egyúttal az első nagy rendezvénye az egész világra kiterjedő és tíz évre összehangolt vízkészletfeltárási munkának, amely az idén kezdődött el a nemzetközi hidrológiai decennium meghirdetésével.

A szimpózium résztvevői a plenáris ülés után, kedden még 13 tudományos előadást vitattak meg. A következő napokban pedig csaknem 70 előadást tartanak a hidrológiai tudomány jeles külföldi és hazai képviselői.

Új elgondolás és régi tapasztalat

Hozzászólás a helyi téglagyártás fejlesztési lehetőségéhez

— Általában nem szokásom nyilvánosan hozzászólni a kialakult többtermelési tervekhez, de ezúttal kötelességemnek tartom idejében felhívni a figyelmet a szegedi téglagyártás korszerűsítési elgondoláshoz, amelynek egyes pontjai feltehetően veszélyt rejtenek magukban. — Ezzel fogadott id. Komócsin Mihály nyugalmazott kerületi tanácselnök, aki a 70 év feletti korát megtagadó friss tettrekészséggel beszélte el a helyi téglagyárak korszerűsítésével kapcsolatos ismereteit, véleményét.

— Értesültem a Dél-Magyarország szeptember 24-i számából,, hogy az I-es számú (volt Lippai-féle) üzemnek 35—40 millió forintnyi ráfordítással való modernizálása esetén évi 20 millió téglával többet adhat a népgazdaságnak a szóban forgó üzemegység.

— Ennek, mint minden más hasonló fejlődésnek csak örülni lehet, ha nem kell tartani tőle, hogy később csalódás érhet bennünket.

Az I-es üzemtervezet fejlesztését nagyon meg kell fontolni — mondotta —, mert 1956 tavaszán csupa országos nevű szakértőkből alakult miniszteriális bizottság behatóan foglalkozott az érintett üzem fejlesztési lehetőségeivel. A bizottság munkájában mint a területileg illetékes III. kerületi tanács akkori elnöke vettem részt. A szakértők a talaj meszes összetétele és egyéb adottságok hosszas mérlegelése után hozott döntése szerint az I-es számú gyáregység semmiféle fejlesztésre nem alkalmas, azért sem, mert a rendelkezésre álló, mésztartalmú földből gyártott tégla és cserép a legkisebb nedvességre is porladásnak indul. Ehhez elegendő a malter vizessége is. A káros jelenség elkerülése érdekében a múltban sokszor kellett cementet keverni a masszába. Ám az ilyen eljárás egyrészt jelentős költségtöbbletet eredményez, másrészt károsan befolyásolja a falvakolat kellő tapadását. Kimondta a bizottság, hogy mivel az I-es számú üzem földterülete amúgy is kicsi, egy évnél tovább fenntartani nem kívánatos. Ezt az időt kellett volna akkoriban a másik (Vass András-féle), II-es számú gyáregység korszerűsítésére felhasználni. Ennek kibányászható jó minőségű földje hosszú évtizedekre elegendő és az anyagmozgatás is könnyen megoldható a területén. Hangsúlyozta a bizottság azt is, hogy míg az I-es számú telepen a vasút és egyéb más berendezések nehezítik meg az üzemeltetést, a II-es üzemben minden adottság megvan ahhoz, hogy zavartalanul lehessen folytatni a termelést. Egy újságcikk keretén belül természetesen nem lehet részleteiben ismertetni mindazokat az előnyöket, illetve lehetőségeket, amelyek az említett II-es számú gyáregység fejlesztése mellett szólnak, így ezúttal csak annyit kívánok megjegyezni: aki szereti a várost és segíteni akarja azt fejlődésében, csak erre az álláspontra helyezkedhet — mondotta befejezésül Komócsin Mihály, aki ma is együtt őrzi a tíz év előtt hozott szakértői vélemény írásos anyagát, hogy szükség esetén rendelkezésére bocsáthassa az érdekelteknek.

O. J.

Holnaptól Szegeden, a Kolozsvári téren az

Európa Nagycirkusz

Jegyek elővételben a színház (Kárász u. 15.) jegyirodájában válthatók

S 6261